

Wapenlicenties in '91 en '02: crisis in de Wetstraat

De kogel voor kleine partijen

In 2002 doet de verkoop van 5.500 machinegeweren aan Nepal de regering zodanig schudden dat Agalev-vice-premier Magda Aelvoet ontslag neemt. In 1991 brengt een wapenlevering aan Saoedi-Arabië de laatste regering-Martens ten val. De geschiedenis herhaalt zich blijkbaar.

Op 24 mei 1991 keurt de toenmalige regering Martens VIII voor ongeveer tien miljard Belgische frank wapenexportvergunningen goed. Deze zouden worden geleverd aan Saoedi-Arabië, Oman en de Verenigde Arabische Emiraten, alle drie niet-democratische landen die het westen hadden bijgestaan in de eerste Golfoorlog. In dezelfde periode wordt in de Kamer een wetsontwerp voor een nieuwe wapenwet behandeld. Meerderheidspartijen SP en VU laten vrij snel weten dat ze onmogelijk achter de exportbeslissing kunnen blijven staan. De toen nog érg jonge SP-voorzitter Frank Vandenbroucke

spreekt van “een fout en een enorme stommiteit”.

Vanaf 6 september groeit de tegenstelling tussen de PS en SP-Volksunie. De meest uiteenlopende voorstellen worden overwogen om uit de crisis te geraken, maar geen enkel wordt aangenomen. Vanaf 25 september wordt de druk op de regering verhoogd. Wapenfabrikant FN Herstal dreigt failliet te gaan.

Zondag 29 september is het hoogtepunt van de crisis. De VU verlaat de regering. De VU-ministers Schiltz en Geens kunnen niet akkoord gaan met het compromisvoorstel om de bevoegdheid om over wapenleveringen te beslissen aan de gewesten over te laten en nemen ontslag. Diezelfde namiddag wordt een veel complexere regeling goedgekeurd: Regionale ministercomités zouden over wapenleveringen beslissen. “Dit is strijdig met de grondwet”, aldus

professor Senelle die avond in een legendarisch geworden televisiejournaal. Premier Wilfried Martens: "De praat van Senelle heeft heel de zaak om zeep geholpen." Wie die avond immers naar het VTM-nieuws had gekeken, moest concluderen dat de regering zich een mooie uitweg uit de crisis had verschaft. De verpletterende verantwoordelijkheid van de media werd voor iedereen duidelijk. De afwezigheid van Martens in dit journaal en een slechte verkiezingsstrategie zouden het einde van de nationale politieke carrière van Wilfried Martens inluiden.

Elf jaar later, 21 augustus 2002: FN Herstal maakt openbaar bekend dat het een grote bestelling op zak heeft. 70 miljoen dollar aan Minimi-mitrailleurs zullen worden uitgevoerd naar een niet nader genoemd land dat op *absolute geheimhouding* staat. Dat wekt natuurlijk de nieuwsgierigheid van de media en de VRT ontdekt een dag later via een lek dat het om Nepal gaat. Later wordt gesuggereerd dat vice-premier Louis Michel zelf voor dat lek gezorgd heeft, in het licht van een

liberale strategie om de groene regeringspartner in diskrediet te brengen. De groenen zijn namelijk niet te vinden voor een wapenlevering aan Nepal. Michel had overigens al eerder, op 11 juli, de wapenverkoop aangekaart op de ministerraad - iets wat hij als bevoegde minister van Buitenlandse Zaken eigenlijk niet moest doen.

De wapenwet uit 1991 verbiedt wapenleveringen aan een land in burgeroorlog. Premier Verhofstadt maakt zich hierover boos in de Kamer: "Een wapenlevering kan wel als het betrokken land een democratie is die zichzelf moet kunnen verdedigen."

Op 27 augustus neemt Magda Aelvoet, federaal minister van Consumentenzaken, Volksgezondheid en Leefmilieu voor Agalev, ontslag uit de regering. Officieel kan zij deze wapenlevering niet in overeenstemming brengen met haar geweten, maar eigenlijk kan Agalev er niet mee leven dat Aelvoet aanwezig was op het kernkabinet van 11 juli waar Louis Michel de vergunning bekendmaakte en niets heeft gedaan om de levering tegen te houden.

Als je op de crisissen van 1991 en 2002 terugkijkt, kan je niet anders dan de grote gelijkenissen vaststellen.

Bij de nieuwe regeringsformatie eind juli 2003 wordt afgesproken dat de bevoegdheid om wapenexportlicenties een gewestelijke materie wordt. De vredesbeweging is het daarmee duidelijk niet eens en spreekt over "de regionalisering van het geweten" een 'morele witwasoperatie voor de SP.A en Spirit': "De regionalisering van de wapenhandel is misschien goed voor de communautaire vrede, maar kan moeilijk een pacifistisch initiatief genoemd worden. Het maakt de wapenleveringen van de Waalse fabrikanten FN en Mécar naar dubieuze regimes gemakkelijker, want Vlaamse pottenkijkers moeten voortaan zwijgen. De regionalisering van de wapenhandel is niet logisch. Wapenhandel heeft een grote invloed op conflicten en kan niet los gezien worden van het buitenlands beleid."

Als je op de crisissen van 1991 en 2002 terugkijkt, kan je niet anders dan de grote gelijkenissen vaststellen. Tweemaal verlaten één of twee ministers van een kleine partij de regering omdat ze het niet eens zijn met een wapenexportlicentie die ze

eerst mee hebben goedgekeurd. Een beslissing die in principe niet eens door de regering, maar door het kabinet van Buitenlandse Handel genomen moet worden. Twee keer worden de wapens toch geleverd, ondanks het principiële verzet. Twee keer leidt dit tot een érg verrassende verkiezingsuitslag: in 1991 de doorbraak van het Vlaams Blok en Rossem, in 2003 wordt Agalev van de kaart geveegd. Dit leidt twee keer tot een nieuwe regering zonder die kleine partij: de roomsrode regering Dehaene, zonder VU, in 1992 en de paarse regering Verhofstadt, zonder groenen, in 2003. Dit kan een ongelooflijk toeval zijn, maar het lijkt veel waarschijnlijker dat vermoedelijk de liberalen in 2002 een doelbewust uitgekende strategie hadden uitgetekend om de groene partijen klein te krijgen. Het gebrek aan ervaring en politieke voorkennis van vooral Magda Aelvoet maakt dat het nog gelukt is ook.

Tijs Laurens